

Serie onderwijsconcepten: 22 kinderen, álle methodes



Fotografie: Connie Harkema

De kermis in het Enschedese Volkspark is de grootste in het oostelijk deel van Nederland, zodat het even zoeken is voordat ik de twee grote leswagens van Stichting Rijdende School (SRS) vind. Ze staan naast de salonwagens van de ouders, een beetje verscholen achter de gebakskraam. In de ene wagen zitten groep 1, 3 en 5 en in de andere 4, 6, 7 en 8 – in totaal 22 kinderen.

Binnen is het gezellig en warm, het kabaal van de kermis is gereduceerd tot een acceptabel niveau. Ongelofelijk wat er allemaal in die uitschuifbare opleggers past! In de schoolwagen van de laagste groepen is een apart speelhoekje, compleet met speelkeukentje, boekjes, en poppenwieg. In het middengedeelte is een keukentje met stromend water. Daar tegenover zitten drie groepjes leerlingen en helemaal achterin bevindt zich het bureau van de juffen Petra en Helga. En om het geheel compleet te maken beschikt de leswagen over twee

computers met een snelle mobiele internetverbinding, een printer, beamer, kachel, airco en toilet.

AANDACHT VERDELEN

Terwijl juf Petra groep 1 begeleidt bij het benoemen van de juiste kleur, is juf Helga met groep 5 bezig met een oefening uit *Zin in taal*. Ze treft het, want de twee kinderen uit deze groep zitten bij elkaar op de winterschool en werken in hetzelfde tempo aan dezelfde methode. Anders is het gesteld met groep 3, die eveneens met taal bezig is. Daar werken vier kinderen weliswaar allemaal tegelijk aan *Veilig leren lezen*, maar ze zijn wel

Stichting Rijdende School

met verschillende oefeningen bezig, en een vijfde kind werkt aan *Veilig in stapjes*. Telkens hebben ze vragen voor Petra over de leerstof; zij moet haar tijd en aandacht verdelen tussen groep 1 en 3.

In de andere leswagen zitten de groepen 4, 6, 7 en 8. Zij krijgen les van meester Mathijs en juf Miranda die het op het moment dat ik binnenkom een stuk gemakkelijker hebben dan juf Petra en Helga. Hier werken de kinderen namelijk allemaal aan dezelfde opdracht: een mooie tekening over de kermis voor Egbert, de baas van het Volkspark. Hij gaat in het najaar met pensioen en die gebeurtenis wil SRS niet onopgemerkt voorbij laten gaan.

Ik vraag me af waarom groep 4 niet in de andere leswagen zit. Miranda legt uit dat dit te maken heeft met de samenstelling van de groep kinderen. 'Het komt maar zelden voor dat de onder- en bovenbouw van elkaar gescheiden zit. We kijken vooral naar de kinderen zelf: zijn ze zelfstandig of hebben ze juist veel aandacht nodig? Op basis daarvan maken we de verdeling.'

EEN JAAR OP VERSCHILLENDE SCHOLEN

In de zomer krijgen de kinderen les van verschillende leerkrachten, soms werken ze thuis of bezoeken ze een gastschool. In de winter gaan ze naar de winterschool. Ieder kind zit dus gedurende het jaar op verschillende scholen. Om een doorgaande leerlijn te garanderen is de registratie en uitwisseling van gegevens onontbeerlijk. Leerkrachten volgen hun leerlingen intensief gedurende hun gehele schoolcarrière. Ze onderhouden het contact met de ouders en de winter- en gastscholen om zo de continuïteit van het onderwijs te waarborgen. Voor de aanvang en aan het einde van het reisseizoen bezoeken de consulenten – alle leerkrachten zijn consulent van een vaste groep leerlingen – hun leerlingen thuis en op school. Ze bespreken dan de ervaringen van het zomer- of winterseizoen en de vorderingen van de leerlingen.

Naast de grote rijdende school (zoals in Enschede) zijn er minischolen en lesbussen. Minischolen, grote campers die als school zijn ingericht, worden ingezet op kermissen en bij circussen met een klein leerlingaantal. De ene keer blijft de minischool staan zolang de kermis duurt en rijdt de leerkracht met de eigen auto heen en weer; de andere keer blijft de leerkracht een halve dag en rijdt met de minischool naar een andere kermis of circus.

De lesbussen hebben een nog beperktere ruimte en zijn voorzien van een leermiddelen- en materialenkastje, kopieerapparaat/printer, laptop, tafels, stoelen en toilet. De stoelen van de chauffeur en de bijrijder kunnen worden omgedraaid, zodat de leerkracht er met drie leerlingen in kan werken. De leerkrachten blijven maximaal drie uur op één plaats.

Ouders en consulent bekijken samen het reisschema

Ook kunnen ouders ervoor kiezen hun kinderen tijdelijk een reguliere school in de buurt te laten bezoeken, een zogeheten gastschool. Hier werken de kinderen aan een eigen programma dat ze vanuit de rijdende school meekrijgen. De leerkrachten van SRS bieden de leerkrachten en leerlingen daarin ondersteuning. Omdat er in Limburg relatief weinig kermissen zijn met een school, bestaat daar een netwerk van gastscholen. In de rest van Nederland gaat een SRS-leerkracht bij de gastschool langs op verzoek van de ouders of de school. Het onderlinge contact met de ouders is overigens goed. Zo zijn er tijdens het winterseizoen ouderavonden op zeven verschillende plaatsen, ontvangen de ouders vijfmaal per jaar een nieuwsbrief, is er een medezeggenschapsraad en zitten er ouders in het bestuur.

SCHOOL@HOME

Sinds 2003 bestaat er ook de mogelijkheid voor digitaal afstandsonderwijs (school@home).

Aan het begin van het reisseizoen bekijkt de consulent met de ouders het reisschema. Als een leerling naar verwachting te weinig onderwijs zal gaan krijgen, kan hij met behulp van school@home worden begeleid. De kinderen krijgen samen met een van hun ouders een gedegen instructie hoe ze met een laptop, printer en scanner moeten werken. Ook worden ze geïnformeerd over een



Juf Petra begeleidt groep 1, ondertussen vraagt een leerling uit groep 3 haar om advies.

'Als kinderen niet zijn ingelogd, bellen we de ouders'

veilig gebruik van internet. Elke schooldag werken ze van 9.00u tot 12.30u aan een dagprogramma. De leerkracht geeft instructie en communiceert met de leerlingen via MSN of videoconferencing. Miranda: 'Als kinderen om negen uur niet zijn ingelogd, bellen we de ouders. Het feit dat leerlingen direct met mij kunnen communiceren, is de kern van het systeem. Voor elke leerling heb ik een apart venster. Ze kunnen dus van elkaar niet zien wat ze met mij bespreken. Schriftelijk werk kunnen ze scannen en mailen. 's Middags kijk ik het werk na en stel de dagprogramma's voor de volgende dag samen. Om te zorgen dat ook deze kinderen persoonlijke ondersteuning krijgen, komt er regelmatig een leerkracht op bezoek.' 'De digitale begeleiding van leerlingen doen we altijd met twee leerkrachten tegelijk. Als de één op kantoor zit, dan zit de ander thuis', vult Mathijs aan. 'Op kantoor werken we met videoconferencing en dan ben je als leerkracht volledig digitaal in beeld en kun je werken vanaf een schoolbord. Vanuit huis gaat dit wat minder geavanceerd en werken we met een webcam. In beide gevallen beschikken de kinderen over een eigen laptop. School@home is speciaal bedoeld voor kinderen van kleine kermissen. Wanneer hun ouders deel uitmaken van een grotere kermis, krijgen ze weer les in de schoolwagen, minischool of lesbus.'

KLEUTERS

Voor de ouders van kinderen uit groep 1 en 2 geldt, dat zij ook gebruik kunnen maken van het kleuterpakket *Kleuter aan boord* van de Stichting voor Landelijk Onderwijs aan Varende Kleuters (LOVK). Dit pakket bestaat uit werkbladen, spelletjes, voorleesboeken en een handleiding voor de ouders. Er is ook een digitale versie, waarbij ouders tussen 10.00u en 12.00u kunnen inloggen op school@home om vragen te stellen en vorderingen door te geven. Verder onderzoekt SRS of zij ook kan voorzien in een voorschools programma. Nu is het meestal zo dat kinderen tijdens de reis niet naar een peuterspeelzaal toegaan, omdat de wachttijden in het reguliere onderwijs te lang zijn. Voordat een kind een keer aan de beurt is, staan de ouders al op een kermis in een andere regio.

OLIEBOLLEN BAKKEN

Doorgaans vinden de kinderen het op de rijdende school leuker dan op de winterschool. Ze maken hier kennis met veel meer kinderen

en leerkrachten dan op hun vaste school. 'Dat is handig voor straks als ik op het voortgezet onderwijs ben, dan ben ik daaraan al helemaal gewend', verwoordt Demi, de enige leerling uit groep 8. 'Leuk vind ik ook dat ik direct na school naar de kermis kan en geen huiswerk hoeft te maken. Soms mag ik achter de kassa zitten of helpen oliebollen bakken.'

'Ja, al het huiswerk wordt op school gedaan', beaamt Miranda. 'De kinderen hebben hier allemaal hun eigen tas met spullen die pas op de laatste middag voor vertrek wordt ingepakt. Zo blijft alles in de school en raakt er niets kwijt. Ieder kind heeft zijn eigen dagprogramma, dat onder schooltijd moet worden afgewerkt. Verder heeft ieder kind een rode en een blauwe map. De rode map is een soort portfolio, een bewaarmap voor toetsen en bijzondere werkjes. In de blauwe map worden de persoonlijke gegevens van een leerling geregistreerd, de gegevens van de winterschool, de leerstofoverzichten en de leermethodes. Met behulp van deze map stellen we het individuele dagprogramma samen. Dankzij het digitale leerlingvolgsysteem is per dag te zien hoeveel lesdagen de leerlingen zouden moeten hebben gehad en hoeveel ieder kind er feitelijk heeft gekregen.'

PLANNING WAGENS, LEERKRACHTEN EN CHAUFFEURS

Bij SRS werken dertig leerkrachten, waarbij Miranda als enige een kermisachtergrond heeft. 'Je moet als leerkracht hier wel iets mee hebben, anders red je het niet. Ook moet je flexibel zijn en van autorijden houden en het leuk vinden om telkens met andere kinderen en leerkrachten te werken. Aan de hand van de kermissen die ouders willen draaien, ontstaat een bepaalde route. Op het kantoor in Geldermalsen worden alle routes ingevoerd in de computer en kan de planning van wagens, leerkrachten en chauffeurs beginnen. Bij het indelen van de leerkrachten wordt ernaar gestreefd dat zij lesgeven op kermissen en bij circussen in de buurt van hun woonplaats. Maar toch weten zowel leerkrachten als leerlingen nooit precies waar ze aan toe zijn. Voordat het reisseizoen, van maart tot en met oktober, begint, tekenen ouders namelijk voor bepaalde kermissen in. Daarbij geldt: wie het eerst komt, het eerst maalt. Zo kan het gebeuren dat ze soms één of twee weken zonder werk zitten en in die tijd naar huis gaan. Voor de kinderen betekent dit dat ze voor een korte periode teruggaan naar de winterschool. Maar het kan ook zijn dat er onverwachts toch nog werk wordt gevonden en er naar een andere plaats moet worden uitgeweken, of dat de directie van een circus besluit een extra voorstelling te geven of juist eerder op te breken. Dit leefpatroon maakt dat kinderen zich al vroeg hebben leren aanpassen.

Voor de leerkrachten betekent dit dat hun reisroute ineens veranderd kan worden. Soms moeten we invallen voor een collega, waarbij de afstand zo groot is dat we daar blijven overnachten.'

GEEN DAG HETZELFDE

'Geen dag is hetzelfde', vertelt Mathijs, die enkele jaren in het reguliere onderwijs werkzaam is geweest, 'en dat is precies wat me zo in SRS



Alle benodigde voorzieningen zijn in de leswaggen aanwezig.

Organisatie SRS

Op 28 oktober 1952 werd Stichting Rijdende School in Groningen opgericht. In 1954 werd de eerste rijdende school in gebruik genomen en vlak daarna volgden er nog twee. Inmiddels heeft SRS veertien grote mobiele scholen, drie minischolen en drie lesbussen.

In 1988 schafte SRS de eerste zes computers met toebehoren aan en ontwikkelde daarna een eigen digitaal leerlingvolgsysteem. Een logisch vervolg was het afstandsonderwijs met behulp van mobiele telecommunicatie.

De school heeft een eigen technische dienst, bestaande uit een hoofd en vier chauffeurs die tevens gekwalificeerd technisch vakman zijn. Zij bouwen het interieur van de school, zorgen dat de scholen op tijd worden geplaatst en zijn bovendien verantwoordelijk voor het onderhoud dat ze ter plaatse verrichten. Bij ingrijpend onderhoud gaat een school naar de werkplaats in Geldermalsen. De dagelijkse leiding is in handen van het managementteam, bestaande uit een algemeen directeur, een hoofd personeel & organisatie en een hoofd onderwijs.



Deze twee uitschuifbare opleggers zijn de grootste leswagens van Stichting Rijdende School

aantrekt. Daarbij krijgen we alle soorten leerlingen: kinderen met autisme, ADHD, een enkele keer eentje met het downsyndroom. We geven les met verschillende lesmethoden aan kinderen van verschillende leeftijden. Doordat SRS het onderwijs aanpast aan de individuele leerling gaat het hier echt om maatwerk. Om de vorderingen van de leerlingen goed in beeld te houden, nemen we gedurende het reisseizoen de toetsen van het Cito-leerlingvolgsysteem af. Op grond van observaties en toetsgegevens bekijken we of en welke hulp en begeleiding een kind nodig heeft. Als hij opvallende problemen heeft, meldt de consultant dat bij de intern begeleider. Deze bespreekt de leerling in het zorgteam, bestaande uit twee interne begeleiders, het hoofd onderwijs, een psychologe en een maatschappelijk werker. Alles wordt vastgelegd in een handelingsplan. Daarbij werken we volgens het principe van de integrale leerlingenzorg. De extra begeleiding wordt niet gegeven door externe specialisten, maar door de leerkrachten zelf. De intern begeleider ondersteunt de leerkracht daarin en selecteert de juiste materialen uit de orthotheek.'

WERKEN MET ALLE METHODES

Alle kinderen gebruiken voor taal, lezen en rekenen de methoden van de reguliere basisschool die zij in de winter bezoeken. In principe werkt men in de rijdende school met alle methodes. Alleen voor *Veilig leren lezen*, de zaakvakken en begrip-pend lezen gebruikt men eigen materialen. Leerkrachten moeten de didactiek van vrijwel alle methodes kennen. Bovendien moeten ze met de hele methode kunnen werken, omdat ze te maken hebben met leerlingen van alle leerjaren. Om dit te vergemakkelijken wordt op het kantoor in Geldermalsen van elke methode een overzichtelijke en beknopte handleiding gemaakt, met daarin de kern en concrete activiteiten. Verder verzorgen de leerkrachten activiteiten als tekenen,

handvaardigheid, zingen, gymnastiek en stemmen ze deze lessen af op de samenstelling van de groep.

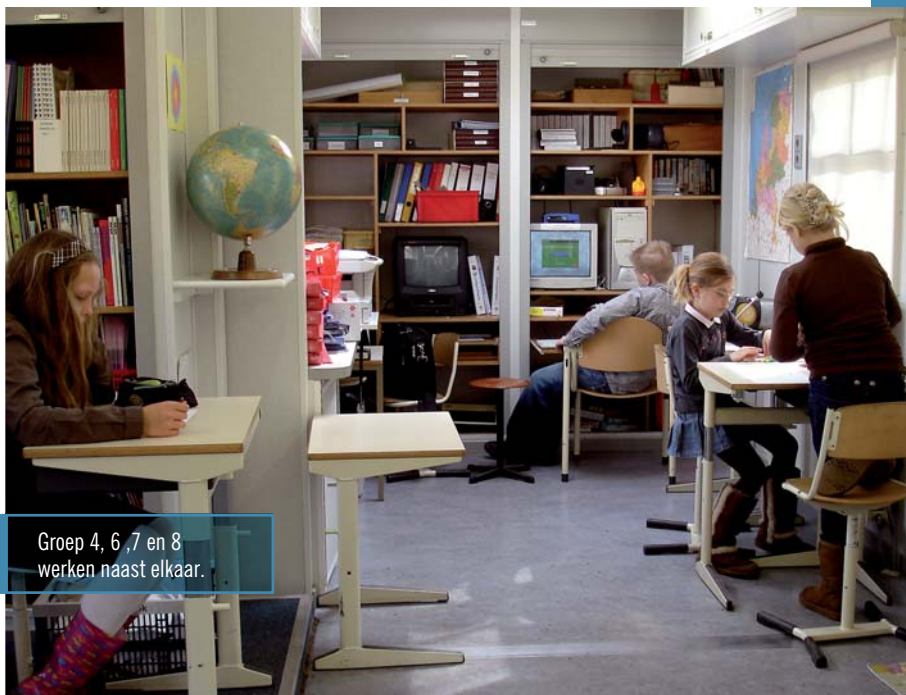
Het grootste deel van het jaar werken de leerkrachten alleen. Tijdens de winterperiode lezen ze zich in de nieuwe methodes in. Ook bestaat er dan de mogelijkheid om met elkaar te praten over het werk en te werken aan verbeteringen van het onderwijs.

Mathijs: 'Dat is de tijd voor reflectie, plannen maken en het vervaardigen of gebruiksklaar maken van nieuwe hulpmiddelen. Aansluitend op het reisseizoen bezoeken we samen met het managementteam een conferentiecentrum in Kalkar. Tijdens deze driedaagse staat de evaluatie van de zomer centraal, worden de lijnen uitgezet voor de diverse werkgroepen en afspraken gemaakt over bijvoorbeeld scholingen. Zo is er het hele jaar door iets anders te doen.'

De auteur is journalist, redacteur en schrijver.

Meer informatie?

- www.rijdendeschool.nl
- <http://demo.schoolathome.nl>



Groep 4, 6, 7 en 8 werken naast elkaar.